

Załącznik nr 1 do SWZ

Znak postępowania: MBG.261.3.22

CZEŚĆ I

OPIS PRZEDMIOTU ZAMÓWIENIA – konserwacja *Biblii brzeskiej* znajdujących się w Bibliotece Muzeum Podlaskiego w Białymstoku.

Biblia brzeska, nr inw. 22722

Data powstania: 4 września 1563 roku.

Miejsce powstania: Brześć Litewski

Technika: druk farbą drukarską na papierze czerpanym.

Wymiary: 40 cm / 27 cm / 14,5 cm

Biblia brzeska, inaczej zwana *Biblią pińczowską*, od miejsca, w którym została przetłumaczona, lub *Biblią Radziwiłłowską*, od nazwiska fundatora. Pełny tytuł tej książki brzmi: *Biblia święta, tho iest, Księgi Starego y Nowego Zakonu, właśnie z Żydowskiego Greckiego y Łacińskiego, nowo na Polski ięzyk, z pilnością y wiernie wyłożone* (pisownia oryginalna). Ukazała się 4 września 1563 roku w Brześciu Litewskim w nakładzie 500 egzemplarzy. Dzieło dedykowane było królowi Zygmuntowi Augustowi.

Koncepcja powstania *Biblii* w języku narodowym pochodziła od polskich protestantów. Prace translatorskie trwały od 1559 do 1563 roku w Pińczowie. Było to drugie pełne tłumaczenie *Biblii* na język polski (po katolickiej *Biblii* Leopolity). Tłumaczenie finansował Mikołaj Radziwiłł „Czarny”. On też wydał dzieło w swojej drukarni w Brześciu Litewskim. Jego syn, Mikołaj Krzysztof Radziwiłł przeszedł na katolicyzm. Potępił ojca-heretyka, jak go nazywał i postanowił wycofać i zniszczyć nakład *Biblii brzeskiej*. Wykupione tomy spalił na rynku w Wilnie. Ocalało zaledwie kilkadziesiąt egzemplarzy. Niektóre źródła podają, że zachowało się od 20 do 40 egzemplarzy. Jeden z nich znajduje się w Bibliotece Muzeum Podlaskiego w Białymstoku, funkcjonuje w literaturze naukowej i jest częstym przedmiotem badań bibliologicznych i księgoznawczych.

Opis zabytku:

Stan zachowania *Biblii brzeskiej* wymaga kompleksowej konserwacji. Zarówno blok, jak i oprawa książki uległy znacznemu zniszczeniu i destrukcji. Cały blok książki jest zakurzony i zabrudzony. Uległ również znacznym odkształceniom. Dużą część uszkodzeń bloku stanowią zniszczenia mechaniczne, do których zaliczymy: zagniecenia, przedarcia, ubytki papieru. Papier jest przesuszony, kruchy i zbrązowiały. Książka powinna liczyć 594 karty. W opisywanym egzemplarzu brakuje 23 pierwszych kart.. Część kart została w przeszłości podklejona papierem czerpanym. Na wielu widoczne są niewielkie ślady działalności owadów. Siedem ostatnich kart książki dopisano ręcznie brązowym lub zbrązowiałym atramentem. Na środkowych kartach znajdują się dopiski ręczne w tekście i na marginesach. Blok książki szyty jest nicią z włókna naturalnego. Nić w wielu miejscach jest przzerwana. Na całej powierzchni grzbietowej bloku jest warstwa kleju i fragmenty wzmocnień z tkaniny organicznej.

Oprawa oryginalna składająca się z desek obłożonych skórą, na której znajdują się słabo widoczne pozostałości tłoczeń. Skóra oprawy jest bardzo zniszczona, w wielu miejscach odspojona od drewna i z wieloma przetarciami i spękaniem. Widoczne są również ślady działalności owadów w postaci niewielkich otworów i odchodów. W trzech miejscach skóra została przytwierdzona do drewna pinezkami. W górnej oraz w dolnej części oprawy widoczne są fragmenty zapieć. Drewno uległo znacznej destrukcji. W drewnianych częściach oprawy są ślady żerowania owadów. Od wewnętrznej strony oprawy widoczne są bardzo zniszczone fragmenty naklejonej tektury i karty (wklejki) z widocznymi śladami obecności owadów. Na wklejce widzimy

fragmenty zapisków ręcznych sporządzonych brązowym lub zbrązowiałym atramentem. Jest również współczesna pieczęć biblioteczna z wpisanym numerem inwentarzowym. Oprawa jest całkowicie odspojona od bloku. Część grzbietowa skóry, od wewnątrz wzmocniona została pasami organicznej tkaniny.

ZAKRES I CEL PRAC

Głównym celem konserwacji *Biblii brzeskiej* jest zatrzymanie postępującej destrukcji i przywrócenie obiektowi formy historycznej oraz estetycznej.

OGÓLNE ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Biblia brzeska wymaga pilnej i kompleksowej konserwacji. Zastosowane zabiegi powinny pozwolić na poszanowanie oryginału i wszystkich zachowanych elementów historycznych. Zrekonstruowane fragmenty kart bloku i oprawy nie powinny odbiegać od oryginalnych. Dzięki zabiegom konserwatorskim będzie możliwe opracowanie naukowe książki i jej ekspozycja wystawiennicza.

PROGRAM PRAC

Blok:

1. Wykonanie fotografii przed konserwacją i opisu stanu zachowania.
2. Przeprowadzenie dezynfekcji i wykonanie badań mikrobiologicznych jej skuteczności.
3. Wykonanie specjalistycznych badań chemicznych (pH papieru), identyfikacji atramentu, rodzaju druku.
4. Wykonanie fotografii w ultrafiolecie i podczerwieni w celu odczytania wyblakłych lub rozmazanych tekstów (w razie konieczności).
5. Zdemontowanie oprawy i rozłożenie bloku kart na składki i poszczególne karty.
6. Oczyszczenie papiery mechanicznie na sucho.
7. Zastosowanie wodnych statycznych kąpeli oczyszczających, w celu usunięcia zacieków.
8. Wzmocnienie struktury papieru poprzez planiowanie kart roztworem wodnym metylocelulozy.
9. Uzupełnienie ubytków papieru odpowiedni dobrną masą papierową.
10. Sklejanie rozdarć bibułą japońską.
11. Suszenie w prasie introligatorskiej.
12. Wykonanie pełnej digitalizacji obiektu i sporządzenie zapisu cyfrowego skanów.
13. Złożenie kart w składki.
14. Zszycie składek w blok.
15. Sporządzenie dokumentacji konserwatorskiej.

Oprawa:

1. Wykonanie fotografii przed konserwacją.
2. Demontaż oprawy.
3. Oddzielenie pozostałości po wyklejkach i tekturze od skóry i drewna.
4. Oczyszczenie okładek na sucho, mechanicznie.
5. Oczyszczenie okładek środkami myjącymi organicznymi.
6. Uzupełnienie ubytków skóry i drewna.
7. Zrekonstruowanie metalowych zapieć.
8. Wykonanie pełnej digitalizacji obiektu i sporządzenie zapisu cyfrowego skanów.
9. Połączenie oprawy z blokiem po konserwacji.
10. Sporządzenie dokumentacji konserwatorskiej.
11. Wykonanie pudła ochronnego z tektury bezkwasowej.

Wszystkie materiały, które zostaną użyte do prac konserwatorskich powinny być zaakceptowane przez Dział Konserwacji Muzeum Podlaskiego w Białymstoku. Zakłada się również konsultacje

podczas trwania prac konserwatorskich z kierownikiem Biblioteki Muzeum Podlaskiego w Białymstoku.

CZĘŚĆ II

Hebrajska Biblia Huttera, nr inw. 39823

Data powstania: 1587 rok

Miejsce powstania: Hamburg

Technika: druk farbą drukarską na papierze czerpanym

Wymiary: 40 cm/ 27,5 cm/ 14,5 cm

Hebrajska Biblia Huttera opublikowana jako *Derekh ha-Kodesh* („Droga Świętości”) przez Eliasza Huttera w Hamburgu w 1587 roku. Nr inw. 39823.

Książka została wydana w oficynie Jacobusa Luciusa. Jest to hebrajskie wydanie Starego Testamentu. Nazwa księgi zaczerpnięta została z *Księgi Izajasza* (Iz 35,8). Elias Hutter był hebraistą, tłumaczem, wydawcą, księgarzem i drukarzem pochodzącym z Niemiec. On też był autorem słownika, który został oprawiony razem z *Biblią*. Słownik zatytułowany *Cubus alphabeticus sanctae ebraeae linguae* wydany został również w Hamburgu w oficynie Jacoba Wolfa w 1588 roku. O wyjątkowości tego wydania *Biblij* stanowi charakterystyczny, niespotykany sposób użycia czcionek drukarskich. Zastosowane zostały dwa rodzaje czcionek – wypełnione i puste. Rdzenie słów drukowano czcionką wypełnioną, zaś przedrostki i przyrostki – czcionką bez wypełnienia. Ułatwiało to naukę hebrajskiego, co było jednym z celów takiego sposobu druku.

Opis zabytku:

Hebrajska Biblia Huttera jest księgą wymagającą konserwacji. Blok książki jest dość dobrze zachowany i prawdopodobnie nie wymaga rozszywania. Za takim postępowaniem przemawia fakt, iż na bloku z trzech stron (oprócz grzbietu) znajdują się rzeźbienia, które po rozszyciu mogłyby nie powrócić do pierwotnej formy. Księga liczy 790 kart. Karty są pożółkłe i zabrudzone. Na znacznej ich części widoczne są ślady działalności owadów w postaci niewielkich otworków. Początkowe karty zostały w przeszłości podklejone papierem czerpanym. Widoczne są zagniecenia (szczególnie w rogach) i nieliczne, drobne przedarcia. Są też liczne zacieki i drobne ślady pleśni. Na niektórych kartach znajdują się dopiski ręczne atramentem brązowym lub zbrązowiałym. Blok zespolony jest z oprawą.

Oprawa książki jest w gorszym stanie, niż opisany blok. Składa się z drewnianych okładzin obłożonych skórą. Część drewniana górnej oprawy jest przełamana, a skóra całkowicie przetarta. Skóra od strony drewna wzmocniona została zadrukowanym papierem i tkaniną organiczną. Mogą to być ślady przeprowadzonej wcześniej konserwacji. Na skórze widoczne są obtarcia. Zauważymy tam również zdobienia ze ślepych tłoczeń. W górnej i dolnej części oprawy znajdują się pozostałości po zapięciach. Są również wklejki wtórne z marmoryzowanego papieru. Wklejka z oprawą połączona jest współczesną taśmą. Z obu stron na oprawach, w rogach, znajdują się metalowe guzy.

ZAKRES I CEL PRAC.

Głównym celem konserwacji *Hebrajskiej Biblij Huttera* znajdującej się w Muzeum Podlaskiego w Białymstoku, jest zatrzymanie postępującej destrukcji i przywrócenie obiektowi formy historycznej oraz estetycznej.

OGÓLNE ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Hebrajska Biblia Huttera wymaga kompleksowej konserwacji. Zastosowane zabiegi powinny pozwolić na poszanowanie oryginału i wszystkich zachowanych elementów historycznych. Zrekonstruowane fragmenty nie powinny odbiegać od oryginalnych. Dzięki zabiegom konserwatorskim będzie możliwe udostępnianie zdigitalizowanej księgi do badań naukowych i w celach wystawienniczych.

PROGRAM PRAC

Blok:

1. Wykonanie fotografii przed konserwacją i opisu stanu zachowania.
2. Wykonanie specjalistycznych badań chemicznych (pH papieru), atramentu, rodzaju druku.
3. Wykonanie fotografii w podczerwieni do odczytania wyblakłych i rozmytych tekstów (w razie konieczności).
4. Przeprowadzenie dezynfekcji i badań mikrobiologicznych jej skuteczności.
5. Zdemontowanie oprawy.
6. Oczyszczenie papieru mechanicznie, na sucho.
7. W miarę możliwości zastosowanie na bloku statycznych kąpeli oczyszczających, w celu usunięcia zacieków.
8. Wzmocnienie struktury papieru i uzupełnienie ubytków.
9. Wykonanie fotografii po konserwacji.
10. Wykonanie pełnej digitalizacji obiektu i sporządzenie zapisu cyfrowego skanów.

Oprawa:

1. Demontaż oprawy z bloku.
2. Wykonanie fotografii oprawy przed konserwacją.
3. Oddzielenie wyklejek, taśmy, papieru i tkaniny.
4. Oczyszczenie okładek mechanicznie, na sucho.
5. Oczyszczenie okładek środkami myjącymi organicznymi.
6. Uzupełnienie ubytków skóry i ewentualne wykonanie dublażu grzbietu i narożników.
7. Scalenie oprawy górnej (drewno i skóra).
8. Natłuszczenie opraw skórzanych preparatem konserwatorskim
9. Zrekonstruowanie metalowych zapięć.
10. Połączenie oprawy z blokiem książki.
11. Sporządzenie dokumentacji konserwatorskiej.
12. Wykonanie pełnej digitalizacji obiektu i sporządzenie zapisu cyfrowego skanów.
13. Wykonanie pudła ochronnego z tektury bezkwasowej.

Wszystkie materiały, które zostaną użyte do prac konserwatorskich powinny być zaakceptowane przez Dział Konserwacji Muzeum Podlaskiego w Białymstoku. Zakłada się również konsultacje w trakcie trwania prac konserwatorskich z kierownikiem Biblioteki Muzeum Podlaskiego w Białymstoku.

CZĘŚĆ III

OPIS PRZEDMIOTU ZAMÓWIENIA – konserwacja dwóch ceramicznych medalionów z końskimi łbami, umieszczonych na ceglanej elewacji frontowej stajni z 1882 r., po dwóch stronach bramy wjazdowej, znajdującej się na terenie zespołu pałacowo-parkowego w Choroszczy.

Dwa ceramiczne medaliony z przedstawieniami końskich łbów
(Rejestr Zabytków Ruchomych Województwa Podlaskiego, nr B-380)

Autor: fabryka wyrobów ceramicznych Ernsta Marcha i synów (Tonwarenfabrik Ernst March & Söhne) w Charlottenburgu koło Berlina.

Data powstania: ok. 1890 roku.

Technika: „Chausseestaub” – masa ceramiczna.

Wymiary według obmiaru: śr. Medalionu 75 cm; głowa konia 46 cm x 46 cm (1 rzeźba)

Pełnoplastyczne dekoracje powstały około 1890 roku w fabryce wyrobów ceramicznych Ernsta Marcha i synów (Tonwarenfabrik Ernst March & Söhne) w Charlottenburgu koło Berlina. W XIX wieku była to jedna z najważniejszych europejskich firm specjalizujących się w produkcji ozdób architektonicznych. Jej najbardziej znane dokonania to m.in.: ceramiczne elementy ozdobne dla kościoła św. Macieja w Berlinie, Pałacu Sanssouci w Poczdamie, Uniwersytetu Królewieckiego, czy cykl „Cztery pory roku” dla miasta Radebaul. W Polsce, w Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, znajduje się zbiór 22 rzeźb ceramicznych wykonanych w fabryce Ernsta Marcha i synów, tworzących wystrój zespołu ogrodowo-parkowego.

Opis zabytków:

Dwa ceramiczne medaliony z końskimi łbami znajdują się na ceglanej elewacji frontowej stajni z 1882 r., po dwóch stronach bramy wjazdowej:

1. Medalion lewy: w okrągłym medalionie o profilowanych obrzeżach wychodzących poza lico muru umieszczona pełnoplastyczna głowa konia ukazana *en face*. Łeb wysmukły z mocno wypukłymi gałkami ocznymi i widocznymi napiętymi żyłami, z rozszerzonymi nozdrzami i otwartym pyskiem. Długa szyja z rozwianą grzywą i skórą zmarszczoną przy łbie. Brak dużych fragmentów uszu i żuchwy. Na górze na obrzeżu medalionu znak fabryczny – owalny odcisk z napisem: CHARLOTENBURG/E.MARCH SÖNE/ BEI BERLIN. Całość z masy ceramicznej w kolorze szarym.
2. Medalion prawy: w okrągłym medalionie o profilowanych obrzeżach wychodzących poza lico muru umieszczona pełnoplastyczna głowa konia ukazana *en face*. Łeb wysmukły z mocno wypukłymi gałkami ocznymi i widocznymi napiętymi żyłami, z rozszerzonymi nozdrzami i otwartym pyskiem. Długa szyja z rozwianą grzywą i skórą zmarszczoną przy łbie. Brak dużych fragmentów uszu i zębów w górnej szczęce. Na górze na obrzeżu medalionu znak fabryczny – owalny odcisk z napisem: CHARLOTENBURG /E.MARCH SÖNE / BEI BERLIN. Całość z masy ceramicznej w kolorze szarym.

Oba medaliony są podobne do siebie, różnią się nieznacznie ustawieniem głowy, ułożeniem grzywy i rozmieszczeniem napiętych żył. Wymiary: średnica 75 cm, głębokość: 46 cm.

Brakujące elementy medalion lewy:

- ubytki w profilowanej ramie otaczającej medalion,
- ubytki w grzywie,
- brak uszu,
- brak żuchwy.

Brakujące elementy medalion prawy:

- ubytki w profilowanej ramie otaczającej medalion,
- ubytki w grzywie,
- ubytki na grzbiecie nosa i policzkach,
- brak uszu,
- brak zębów w górnej szczęce.

Medaliony prawdopodobnie nigdy nie były konserwowane

ZAKRES I CEL PRAC

Celem prac konserwatorskich będzie zahamowanie procesu niszczenia oraz przywrócenie pierwotnych wartości artystycznych i estetycznych medalionów.

OGÓLNE ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Medaliony z przedstawieniami końskich łbów wymagają pilnej konserwacji, nie tylko zabezpieczającej je przed dalszą destrukcją, ale również przywracającą im pierwotny wygląd. W chwili obecnej rzeźby są uszkodzone, mają wyłamane elementy, które należy zrekonstruować. Ponadto masa ceramiczna wymaga oczyszczenia, zabezpieczenia pęknięć i uzupełnienia ubytków. W celu przeprowadzenia konserwacji konieczne będzie przygotowanie bezpiecznej konstrukcji nośnej (rusztowania). Obiekty znajdują się na elewacjach frontowych stajni.

W pierwszym etapie proponuje się przeprowadzić dezynfekcję medalionów.

Następnym etapem będzie oczyszczenie obiektów z zabrudzeń, także z mchów i porostów oraz wzmocnienie strukturalne masy ceramicznej, w miejscach tego wymagających.

W dalszej kolejności należy uzupełnić ubytki, jak również zrekonstruować brakujące elementy.

Na zakończenie prac obiekt powinien być odpowiednio zabezpieczony, preparatami gwarantującymi odporność na zmienne warunki atmosferyczne.

PROGRAM PRAC

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej przed konserwacją.
2. Dezynfekcja medalionów.
3. Przeprowadzenie prób oczyszczenia powierzchni obiektów metodą chemiczną i mechaniczną.
4. Oczyszczenie obiektów wybraną metodą.
5. Wzmocnienie strukturalne masy ceramicznej, w miejscach pęknięć.
6. Uzupełnienie ubytków.
7. Zrekonstruowanie brakujących elementów.
8. Scalenie kolorystyczne uzupełnień i odtworzonych elementów.
9. Zabezpieczenie medalionów preparatami gwarantującymi odporność na zmienne warunki atmosferyczne.
10. Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej wg obowiązującego schematu dla konserwacji dzieł sztuki.

Wszystkie materiały, które zostaną użyte do prac konserwatorskich powinny być poddane i zaakceptowane przez Dział Konserwacji Muzeum Podlaskiego w Białymstoku. Zakłada się również konsultacje w trakcie trwania prac konserwatorskich z kierownik Muzeum Wnętrz Pałacowych w Choroszczu oraz z kierownikiem Działu Konserwacji Muzeum Podlaskiego w Białymstoku.

CZĘŚĆ IV

Opis przedmiotu zamówienia – konserwacja i digitalizacja (sporządzenie zapisu cyfrowego skanów) inkunabułu *Mariale eximii viri Bernardini de busti ordinis seraphici Francisci*, z kolekcji Muzeum Podlaskiego w Białymstoku (Muzeum w Tykocinie oddział MPB)

Inkunabuł *Mariale eximii viri Bernardini de busti ordinis seraphici Francisci*

Autor – Bernardinus de Bustis

Druk – w drukarni Martina Flocha w Strasburgu w 1496 roku

Technika: drukarstwo, introligatorstwo

Wymiary: dł. 30 cm, szer. 22 cm, wys. 9 cm

Objętość: 378 kart

Nr inw. MT/H/D/1513

Przedmiotowy inkunabuł jest jednym z nielicznych zachowanych obiektów wchodzących onegdaj w skład księgozbioru Zakonu Bernardynów w Tykocinie, który funkcjonował w latach 1479-1864. Inkunabuł autorstwa włoskiego franciszkanina Bernardinusa de Bustis napisany został na chwałę Matki Bożej. Składa się z 63 traktatów w formie kazań, dotyczących różnych aspektów teologii maryjnej. Liczba kazań jest nawiązaniem do lat ziemskiego życia Maryi. Egzemplarz posiadany przez Muzeum Podlaskie w Białymstoku został wydany w 1496 roku w Strasburgu w drukarni Martina Flocha.

Stan zachowania zabytku:

Inkunabuł oprawiony jest w twarde okładki wykonane z drewna i pokryte skórą z tłoczonymi motywami roślinnymi. Nie odnaleziono pozostałości złoceń na tłoczeniach. Drewniane powierzchnie okładek kompletne, ale posiadające ślady aktywności aktualnie nieczynnych szkodników papieru i drewna. Powłoka skórzana, w wielu miejscach odspojona od drewna, zawiera liczne ubytki, spękania i naderwania oraz zniszczenia powierzchniowe lica. W pierwszej okładce widoczne trzy techniczne zagłębienia po trzech gniazdach podwójnego sznurowania grzbietu (oderwanego). Pozostałości czterech papierowych wyklejek przy częściach grzbietowych okładek wykonane z pergaminu XV – wiecznego z fragmentami rękopiśmiennymi tekstów z Ewangelii Św. Łukasza (Sequences. Beda Venerabilis, In Lucae Evangelium, liber 1, cap. 1 — 15th c.; Latin; parchment; 4 pcs. - https://manuscripta.pl/loca/bialystok_muz_bibl.htm).

Blok odspojony od grzbietu okładki zachowuje jedynie połączenie z tylną okładką. W bloku występują luźne karty w ilości kilku na jego przodzie i tyle (opisy niżej). Spójność całego bloku w zasadzie nie zachowana, ale prawidłowo przechowywana zachowuje pełną regularność i zdecydowanie sugeruje kompletność kart. Brak kart obcych lub niejednorodnych z całością.

Luźne karty, pierwsze dwie z przodu i cztery z tył, znacznie zniszczone mechanicznie i strukturalnie z brakami fragmentów, przebarwieniami oraz śladami biologicznych szkodników. Karty te nie pokryte są zasadniczym tekstem księgi (ewentualnie zapisy tytułarne). Występują na nich skromne zapisy atramentowe (jeden datowany na początek XVII w., kolejny na początek XVIII w., itp.) oraz dwa odbicia XX - wiecznej pieczęci bibliotecznej.

Zasadniczy blok zachowany w znacznej regularności, ale posiadający ewidentnie luźne karty. Wiązanie arkuszy utrzymuje się tylko ze względu na prawidłowe przechowywanie zabytku. Blok liczy 378 kart.

Karty zachowane w dobrym stanie, spójne strukturalnie. Cały blok lekko sfalowany regularnie przez wszystkie karty. Karty nie sklezione, możliwe do pojedynczego kartkowania. W zdecydowanej większości brak na kartach jakichkolwiek widocznych silniejszych przebarwień, naderwań, zagnieceń, braków lub perforacji oraz śladów żerowania szkodników lub obecności grzybów. Brak też późniejszych nadpisów atramentowych. Na pojedynczych kartach widoczne nieznaczące ślady zacieków wilgoci z przeszłości. Podobnie nieliczne, zaznaczenia tekstów wykonane czerwoną kredką lub ołówkiem. Na nielicznych kartach (szczególnie tytułowych), druk uzupełniony pierwotnie kolorem czerwonym.

Na terytorium Polski zachowane są tylko dwa egzemplarze opisywanej pozycji wydanej w XV wieku. Drugi inkunabuł znajduje się w kolekcji Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Zielonej i udostępniony jest w formie cyfrowej (<https://zbc.uz.zgora.pl/dlibra/publication/7117/edition/7285?language=pl>).

Zakres prac konserwatorskich:

1. Dezynfekcja. Preferowaną metodą będzie dezynfekcja bloku tlenkiem etylenu w komorze fumigacyjnej.
2. Demontaż. Proponuje się demontaż części inkunabułu przewidzianego do kompleksowej konserwacji.
3. Oczyszczenie zabrudzeń. Karty inkunabułu będą oczyszczone mechanicznie na sucho różnej gradacji materiałami oczyszczającymi i ściernymi, takimi jak tkaniny z mikro włókien, gumki różnej twardości w tym gumki elektryczne, skalpele, pędzle.
4. Wariantowe, do decyzji konserwatorskiej, usunięcie zaznaczeń wykonanych w tekście czerwoną kredką i ołówkiem.
5. Usunięcie plam i zacieków w papierze.
6. Sprawdzenie odporności atramentów oraz tuszy na wodę – dotyczy zapisów w tym autografów występujących na kartach obiektów.
7. Kąpiele. Kąpiele w wodzie o temperaturze dostosowanej do stopnia destrukcji i zanieczyszczenia papieru. W końcowym etapie płukania powinna zostać zastosowana woda demineralizowana. Delikatne zabiegi, mające na celu usunięcie zacieków z kart konserwowanych na bloku, będą wykonane na stole niskociśnieniowym.
8. Ewentualne odkwaszanie papieru. Sprawdzenie pH papierów w celu podjęcia decyzji o konieczności zabiegu odkwaszania obiektu.
9. Wzmocnienie strukturalne papieru. Wprowadzenie bezpiecznego dla papieru kleju, jakim jest metyloceluloza, ma na celu przywrócenie kartom należytej wytrzymałości mechanicznej
10. Uzupełnienie ubytków, sklejanie rozdarć, podklejanie partii osłabionych.
11. Prasowanie kart, złożenie składek.
12. Prace introligatorskie. Ponowne szycie wykonane zostanie zgodnie z charakterem obiektu.
13. Konserwacja opraw. Konserwacji poddane będą elementy skórzane, kapitałki, okładziny z desek, wykonanie uzupełnień.
14. Montaż okładek. Prace introligatorskie odbędą się zgodnie z regułami obowiązującymi dla danego typu oprawy.
15. Wykonanie dokumentacji opisowej i fotograficznej przed, w trakcie i po konserwacji. Pełna dokumentacja fotograficzna musi być dostarczona w wersji cyfrowej. Wersja drukowana zawierać będzie fotografie każdego dokumentu przed i po konserwacji oraz ciekawe zdjęcia z przebiegu konserwacji.
16. Wykonanie pełnej digitalizacji obiektu i sporządzenie zapisu cyfrowego skanów.

Wszystkie materiały, które zostaną użyte do prac konserwatorskich powinny być poddane i zaakceptowane przez Dział Konserwacji Muzeum Podlaskiego w Białymstoku. Zakłada się również konsultacje w trakcie trwania prac konserwatorskich z kierownikiem Muzeum w Tykocinie oraz z kierownikiem Działu Konserwacji Muzeum Podlaskiego w Białymstoku.